

Güýz ýapraklary düşende / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Güýz ýapraklary düşende / hekaýa GÜÝZ ÝAPRAKLARY DÜSENDE

– Güýz gelse, ýekesiräp, yüregim gysyp başlaýar. Göyä güzaýdan öwüsýän sowuk semal edil ähli umylarymy dyr-pytrak edýän ýaly.

– Náme beý diýen bolýan. Ýüzüň gülen çagy ýog-a seniň.
– Onyňam dogry welin, güýz gelse hasam beter yekesireýarin. Ýöne welin gynanamok. Sebäbi ýalnyz galan wagtym has içgin oýlanmaga pursat tapýaryn. Aslynda, herimiz özbaşyymza ýalnyz ýolagçy dälmi? Her kim ömür ýoluna ýalnyz çykyp, menziline ýene ýeke barýar ahyryn.

Ine, şetdaly agaçlary. Şulam bir mahallar özünü güjeňlän bolýardy. Diňe şol durkuna galaýjak ýaly, jöwzaly günlerde bay odurdyryp-da. A indi bolsa eşidilmedik hem hiç görülmedik yalan yaly. Gaýtam gury çybyklary bilen ruhuny eýmendirýär. Bu yerlerde ne nardan, ne hozdan, ne beýiden, ne-de üzümden hiç zat galmandyr. Diňe şemal ugruna eýlák-beýlák gaýyp ýören gyzylly-saryly altyn ýaprajyklar bar diýäýmeseň, indi bu yere gelerligem galmandyr. Olaryň hemmesem müýnli ýaly gugaryşyp otyr. Nenen müýnli bolmasynlar, olaryn bu pasyllyk ömürleri gutarmadymy näme? Gutaran bolsa, goý müýnürgesinler, duýgylaryna köz basyp, çuňur gama batsynlar ýa-da öz-özlerinden hasabat sorasynlar. Eýsem bu adaty zat dälmi? Ynha alma agajam şemalyň zarbyna çydam edip bilmän, enaýyja ýapraklaryny ýere gaçyryp başlady. Ýaprak üçin parhy näme, ýokarda-da owadan yerde-de. Men bolsa muna gyýylýaryn. Şuňuň ýaly güýzüň aky hem sowuk günleriniň birinde ýüreginden gopup giden jigerbendini uzak Kawkazyň eteklerinde güllä aldyran enäniň gamgyn-gamgyn yranjyrap «suwdan umyt, guwdan umyt» diýip guýa giden bolmasy şu alma agajynec ykbaly bilen neneň kybapdaş. Alma nämeden umyt edip yranjyrap otyrka, belli däl. Näme üçindir bilemok, yüne men şonda-da bu agaçlary söydüm. Almany, sary beýini, al-asmana asyl-asyl bolup duran hozy, üzümi, incejik nar agaçlaryny Düýnki gün ýas ýerine gelen aýal-ebatlardan az ses etseler-de, men ýene şu agaçlary söydüm.

Merhumyň ýakynlary, goňşularы ýa-da obadaşlary ýas yerine hökman ses edip barmalydyr. Hala yürekden gelsin, hala gelmesin. Yöne sen duýgudaşlygyň ile şeýdip görkezäýmelişiň. Dek düýnün özinde Aman aga pahyr bolaýdy. Ol ömrüniň köp bölegini çopançylykda geçiripdi. Edil çakgynyň tygy ýaly zehini bardy. Ynha çarhyny jarkyldadyp, horjunly eşegini idip gelýändir. Soňam naýynjar mäleşip duran akja owlajyklardan birini çykarar-da, «kelek geçiniňki, maňlaýy sakar geçiniňki, boýny düwmeli mor başlynycky ýa-da öten ýyl süregçiden alınan çal dogyňky» diýip, enesini salgy berip başlar. Ýogsam süriniň ählisem angor geçidir. Haýsy geçini görkezseň alygyny, şu ýylky owlagyny, naçinji garyndandygyny ýatdan saýrap oturandyr. Pahyr özi ýaman işeňňrdi. Bir görseň Garagözünü tirkäp Ýylanlyda, bir görseň Hajyň köwünde gezip ýörenedir. Bir görseňem eşegini odundan mas ýükläp, Ýekesöwütden ecip gelýändir. «Dowar gezegim gutardy» diýip birjik-de dükanyň

agzynda ýa-da goşa bagyň aşagynda oturanyny göräýmersiň. Ahyry ýaşynyň soňunda «indi aýaklarymam diýen edenok» diýip, depelerde daş owratmaga başlapdy. Galyň bende «jaý saljak, kümejik edinjek» diýip, alyp duran son, «bu depäni öz-ä gutarankyralaryn» diýip, degşen bordy. Yöne ahyry özi gutaryp galdy Düýnki hossalalar, ýakyn-ýatlar hem hut şunun üçin ses edýärdiler-dä. Şonda bu agylar meni şeýle bir eýmendirdi, şeýle bir eýmendirdi welin şu bakja nädip ylgap ýetenimem bilmän galypyrym. Güýz. Tylla güýz. Özem hut menin ýalnyzlygymyn hasam artyp, möwç alýan pasly. Şonda şu ýaşajyk agaçlaram ýas tutýardy. Yöne beýle gapyl ýas däldi. Dine gamlanyardylar, gynanýardylar hem-de öz yanlaryndan zaryn we sessiz iňleýärdiler. Kakam aşaky ýatynda üzüm kesýän eken. «Habary ýokmyka?» diýip ýanyna bardym.

– Kaka, Aman aga ýogalaýypdyr – diýdim.

Kakam oturan yerinden:

– Eşitdim, eşitdim. Aramyzdan aýryldy pahyr – diýdi-de oňaýdy. Beh, men «ýogaldy» diýdim, kakam bolsa bilgesleýin diýen ýaly «aramyzdan aýryldy» diydi. Munuň bir sebäbi bolaýmalydyr. Kakam diline näme gelse ýüzünüň ugruna aýdyp göýberjek adamlardan däldir. Bir zat diýek bolýandyr.

Men kän kelle döwdüm: «Näme üçin «ýogalda» derek «aramyzdan aýryldy» diýdikä? Ahyry kelebiň ujunu telim okalyp, telim taşlanan galyň kitapdan tapdym. Ýalňışmaýan bolsam, şol ýerde barlyk hem ýokluk hakda, älem, durmuş hakda iki adam jedelleşýärmikä diýyän. Gaty uzynam ýazylypdyr. Özüne ylymlydyryň öydüp ýöreniň biri galaktika, planeta, hakynda özüne görä bir näçe delil getirip bularyň bir gün tükenip galjagyny subut etjek bolýardy. Yöne ýaşuly alym bolsa-da sabyrly eken. Okap otyrkam daşyndan özüm ýadap gitdim. Menem kanagatlanarlyja jogaba garaşyp otyrym, ýogsam bir eýýäm ýogyna ýanjakdym. Jigilerimic biriniň eline düşüp, düşünjesini bulaşdyraýmagy ähtimaldy. Geň ýeri şonda-da şol yerleri ürç edip okalypdyr. Ine, şu ýeri bolsa ayratyn bellige alnypdyr. Ýokluk ýokdyr. Heý «ýok» diýlen zadyň yokdugyny görkezip bilersiňmi? Hany görkezdä? Eger-de «ine şu zat ýok» ýa-da «ön bardy, indi bolsa yok boldy» diýip, görkezip bilyän bolsaňyz, onda seniň munyň «ýok» däl-de, barlygyň hut özüdir.

Hä-ä, indi boldy. Indi düşündim kakamyň maksadyna. Bakjamyzdaky agaçlaram, belki, şeýle pikirdedir. Ýapraklary, kesilen şahalary öñ bardy. Soňam ýok bolmadylar. Belki,

mekanlaryny üýtgedendirler. Sözümiň başynda «ahyry özi gutaryp galaýdy» diýipdim. Ýok, onda ol gutarmady. Aman aganyc durmuşy gaýtam has başgaça we täzece başlady ahyryn. İçimizden biri aramyzdan aýrylyp, has ajaýyp, has gözel bir şähere gitse we bize-de şol şäheriň merkezi duralgalaryndan birinde garaşyp, şäheriň in barjamly, tanymal adamlary bilen sizi garşylajakdygyny aýtsa, içimizdäki begenjimizi şeýdip pygan aňladarmydyk? bilen

Belki-de öñ ol şäher hakda atamyzdan ýa-da agalarymyzdan haýsy hem bolsa birinden eşiden bolsag-a asla gynanmazdygam, gaýta begenerdik. Şeyle dälmi? Men ýaly sähel çygly şemal öwüşse «güyz geldi» diýip, başyňyzy egip hem ýörmezdiniz. Yöne meniň atam ol şäherler barada maňa kän gürrüň edip bermedi-dä. Agalarymam näme, ählisem dymma. Ýanyна baryp ýonekeý mesawy gürrüň edenimem ýadyma düşenok. Garaz, gepiň tümmeğ yeri barmaly ahyrky pelläm barada bar bilenjelerim goşawujymy dolduryp ýüzüme sylarlyk däl. Sonuň üçinem şol şeýdip ýörşüm.
Jumamuhamed AMANSEÝIDOW. Hekaýalar